

On birinci İmamımız

HZ. İMAM HƏSƏN ƏSKƏRİ (ə)

Tarixçilərin qeydlərinə əsasən, on birinci İmamımız həzrət Həsən ibn Əli Əskəri (ə) 232-ci hicri-qəməri ilinin Rəbiüs-sani ayının 8-ci, yaxud 10-cu günü dünyaya gəlmiş və 28 il həyat sürmüşdür. Həmçinin əksər tarixçilər imam Həsən Əskərinin (ə) 260-cı h.q. ilinin Rəbiül-əvvəl ayının 8-də əbədiyyətə qovuşduğunu qeyd etmişlər. Atası imam Hadinin (ə) 254-cü ildə vəfat etdiyini nəzərə alaraq, imam Həsən Əskərinin (ə) imamət müddəti Şeyx Müfidin rəvayətinə əsasən altı il və Səd ibn Abdullahın rəvayətinə görə isə, beş il səkkiz ay olmuşdur.

İmam Həsən Əskərinin (ə) anasının adının Hədis və ya Hadisə, bəzi qaynaqlarda isə Susən olduğu qeyd edilmişdir. Uyunul-mucizat kitabının müəllifi imam Həsən Əskərinin (ə) anasının düzgün adının Səlil olduğunu demiş və onu O, arif və saleh kəslərdən idi! ibarəsi ilə mədh etmişdir.

İmam Həsən Əskərinin (ə) ləqəblərinin Samit, Hadi, Rəfiq, Zəki, Nəqi və Xalis olduğunu qeyd etmişlər. Həm imam Cavad (ə), həm də imam Həsən Əskəri (ə) İbnur-Rza künyəsi ilə məşhur olmuşlar. Necə ki, imam Hadi (ə) və imam Həsən Əskəri (ə) Əskəriyəyn ləqəbi ilə tanınmışlar. O həzrətin atası imam Hadi (ə) 254-cü ildə şəhadətə çatdıqdan sonra, o həzrətin öz buyruğuna əsasən, oğlu imam Həsən Əskəri (ə) imam oldu.

İMAM HƏSƏN ƏSKƏRİNİN (Ə) DÖVRÜNDƏ VƏZİYYƏT

Qeyd etdiyimiz kimi, Abbasi xəlifələri imamlara qarşı əllərindən gələnlə bütünlü təzyiqləri həyata keçirirdilər. Bu təzyiqlər imam Cavad (ə), məxsusən, imam Əliyyə-Nəqi Hadi (ə) və imam Həsən Əskərinin (ə) Samirrada olduğu dövrdə özünün son həddinə çatır. Abbasilərin hökuməti zamanı yaşamış üç imam bu təzyiqlərin şiddətindən cavan yaşlarında ikən şəhadət şərbətini içir. İmam Cavad (ə) iyirmi beş, imam Əliyyə-Nəqi (ə) qırx bir, imam Həsən Əskəri (ə) isə iyirmi səkkiz yaşında şəhid olur.

İMAM HƏSƏN ƏSKƏRİNİN (Ə) FƏALİYYƏTİ

Abbasilər hakimiyyətinin amansız təqiblərinə baxmayaraq, imam Həsən Əskəri (ə) bir sıra siyasi-ictimai və elmi fəaliyyətlər göstərmişdir. O həzrətin fəaliyyətlərini aşağıdakı şəkildə xülasə etmək olar:

1. İslam dininin müdafiəsi uğrunda göstərdiyi elmi fəaliyyətlər, müxaliflərin şübhə və iradlarını rədd etmək və əsl İslam ideyasını camaata çatdırmaq;
2. Nümayəndələr təyin etmək, qasid və məktublar vasitəsilə uzaq

yerlərdəki Əhlibeyt ardıcılları ilə əlaqə saxlamaq;

3. Abbasilər hakimiyyətinin son dərəcə nəzarətinə baxmayaraq, gizli siyasi fəaliyyət;

4. Tərəfdarları, xüsusən də yaxın dostlarını maddi cəhətdən təmin etmək;

5. Mühüm şəxsiyyətlərin çətinliklər qarşısında siyasi baxımdan gücləndirmək;

6. İmaməti inkar edənləri cəlb etmək və Əhlibeyt ardıcıllar xatircəm etmək üçün qeybi məlumatlardan geniş istifadə etmək;

7. Tərəfdarlarını oğlu on ikinci imamın qeybə çəkilməsi dövrünə hazırlamaq.

İMAM HƏSƏN ƏSKƏRİ (Ə) SAMİRRADA

İmam Həsən Əskəri (ə) atası imam Hadi (ə) ilə birlikdə o zaman Abbasilərin xilafət mərkəzi olan Samirraya gətirilməsi bir neçə cəhətdən Məmunun imam Rzanı (ə) Xorasana gətirməsi siyasətinə bənzəyir. Bu siyasət nəticəsində əhlibeytsevərlərin İmamla əlaqəsini nəzarət altında saxlamaq və hakimiyyət üçün təhlükə yaradan Əhlibeyt ardıcıllarını tanımaq mümkün idi. Abbasilər imamların digər Ələvilər kimi özlərinə tərəfdar toplamaqla qiyam edəcəklərini təsəvvür etdikləri üçün, onları xilafət mərkəzinə gətirib nəzarət altında saxlayır və ehtimal oluna biləcək qiyamlara mane olurdular.

İmam Həsən Əskəri (ə) Samirrada yaşadığı müddətdə zindana atıldığı bir neçə dəfə istisna olmaqla, həmin şəhərin yerli əhalisi kimi yaşayırdı. Təbii ki, o həzrətin bütün hərəkətləri hakim dairələr tərəfindən dəqiq şəkildə izlənilirdi. Çünki İmam Həsən Əskəri (ə) də digər imamlar kimi, azad olduğu təqdirdə yaşamaq üçün Samirranı yox, Mədinəni seçərdi. Həqiqətdə, o həzrətin Samirrada uzun müddət qalması xəlifə tərəfindən həbs sayılırdı və bunu başqa cür başa düşmək olmaz. Elə əvvəldən formalaşmış müsəlman icmasının nizamlı fəaliyyəti xəlifənin nəzarəti altında böyük əhəmiyyət kəsb etdiyi və onun narahatlığına səbəb olduğu üçün, bu fəaliyyətlər nəzarət altında saxlanmalı idi. Bunun üçün də imam Həsən Əskəridən (ə) istəmişdilər ki, həmişə Samirrada olduğunu hakim dairələrə məlumat versin. O həzrətin xidmətçilərindən birinin nəqlinə görə, İmam hər bazar ertəsi və cümə axşamı günü məlumat vermək üçün xilafət sarayına getmək məcburiyyətində qalırdı. İmamın bu vəziyyəti zahirdə İmama ehtiram kimi qələmə verilsə də, həqiqətdə, xəlifə tərəfindən o həzrəti nəzarət altında saxlamaq üçün yeganə səbəb idi.

Müsəlmanlar imam Həsən Əskərini (ə) görmək üçün çətinliklə üzləşirdilər. Belə ki, bir dəfə

xəlifə Sahibul-Bəsrəni görməyə getdikdə, o həzrəti də özü ilə aparır. O həzrətin səhabələri isə, yalnız yol boyu o həzrəti görə bilirlər. Bu rəvayətdən aydın olur ki, heç kim bir müddət o həzrətlə evində görüşə bilməmişdir.

Əli ibn Cəfər, Hələbidən belə nəql edir: İmam Həsən Əskərini (ə) xilafət sarayına gedəcəyi gün birdən bir qrup o həzrəti görmək üçün bir yerə yığıldı. Elə bu zaman o həzrət tərəfindən bizə bir məktub çatdı. Məktubun məzmunu belə idi: Kimsə mənə salam verməsin, hətta mənə işarə belə etməsin. Çünki sizin özünüz də təhlükədəsiniz!

Tərəfdarlarının imam Həsən Əskəri (ə) ilə əlaqə saxlamaq üçün nə qədər çətinlik çəkməsi bu rəvayətdən yaxşı şəkildə aydın olur. Təbii ki, o həzrət və imamsevərlər fürsət tapdıqca, üzlerini bağladıkları halda bir-birlərilə görüşürdülər. O həzrətlə ünsiyyət yarada biləcəkləri ən yaxşı vasitə məktublaşma idi.

İMAM HƏSƏN ƏSKƏRİNİN (Ə) HƏBS OLUNDUĞU DÖVRLƏR

İmam Hadinin (ə) oğlu imam Həsən Əskəri (ə) ilə birlikdə Mütəvəkkil tərəfindən Samirraya gətirilməsi onların Əhlibeyt tərəfdarları ilə əlaqələrinə nəzarət etmək üçün bir növ həbs edilməsi idi. Bəzən o həzrətlə oğlunun həbs olunmasında daha çox təzyiqlərdən istifadə edilirdi. Xüsusilə, hakimiyyəti hədələyə biləcək hadisələr baş verdikdə, şəxsən, imam Həsən Əskəri (ə) bəzi yaxın səhabələri ilə birlikdə zindana atılırdı.

Abbasilərin xidmətçilərindən və İmamı zindanda qorumağa məmur olan Saleh ibn Vüseyf bəzi Abbasilər tərəfindən İmama əzab-əziyyət verməyə təşviq edilirdi. O da onların cavabında belə deyirdi: Camaatın arasında tanıdığım ən pis iki nəfəri bu işə məmur etdim. Amma onlar imam Həsən Əskəridən (ə) elə təsirlənmişdilər ki, nəhayət, ibadət və namazda yüksək məqama çatdılar. Bəzi rəvayətlər imam Həsən Əskərinin (ə) zindanda ikən, daim oruc tutduğunu bildirir.

Şeyx Müfid, Məhəmməd ibn İsmayıl Ələvidən belə nəql edir: İmam Həsən Əskəri (ə) Əli ibn Əvtamişin (və yaxud Barmiş) həbs edildiyi zindana gətirildi. O, Əbu Talib övladlarının qəddar düşmənlərindən idi. Ona əmr verildi ki, imam Həsən Əskəriyə (ə) əlindən gələn pisliliyi etsin. Amma o, İmamla bir müddət qaldıqdan

sonra ayrılıq zamanı çatdıqda, İmamın ilahi əzəmətini hər kəsdən yaxşı tanıdığını və onu mədh etdiyini söylədiyi halda ayrıldı.

İMAM HƏSƏN ƏSKƏRİNİN (Ə) ŞƏHADƏTİ

İmam Həsən Əskəri (ə) 260-cı h.q. ilinin Rəbiül-əvvəl ayının 8-də şəhadətə çatdı. İmam Həsən Əskəri (ə) Samirrada tanınmış bir şəxsiyyət olduğundan, şəhid olarkən Samirra şəhəri matəmə qarq olmuşdu. Əhməd ibn Übeydullah bir rəvayətdə bu matəm səhnəsini belə vəsf edir: İmam Həsən Əskəri (ə) vəfat edərkən hər yeri ağlamaq səsləri bürümüşdü. Camaat fəryad edib deyirdi: İbnur-Rza dünyadan getdi. Bu zaman İmamı dəfn etmək üçün hazırlaşdılar. Bazarlar bağlandı. Atam (xəlifə Mötəmidin vəziri) Bəni-Haşim, hərbi şəxsiyyətlər, qazılar, katiblər və camaat İmamın cənazəsinə doğru axışdılar. O gün Samirrada qiyamət qopmuşdu.

İMAM ÖZÜNDƏN SONRAKI İMAM HAQQINDA XƏBƏR VERİR!

Əhməd ibn İshaq belə nəql edir: Bir gün imam Həsən Əskərinin (ə) hüzuruna getmişdim. O həzrətdən sonrakı imamın kim olacağını öyrənmək istəyirdim. İmam Həsən Əskəri (ə) mənim suallarımdan öncə buyurdu: Ey Əhməd ibn İshaq! Allah-Taala yer üzünü həzrət Adəmin (ə) yaranışından indiyə qədər höccətsiz qoymayıb və qiyamət gününə qədər də qoymayacaq. Elə bir höccət (nümayəndə) ki, onun vasitəsilə yer əhlindən bəla dəf edilir, yağış yağdırılır və yer öz bərəkətlərini üzə çıxarır. Mən o həzrətdən soruşdum: Yəbnə Rəsulillah – Ey Peyğəmbərin övladı! Sizdən sonra kim imam olacaq?

İmam Həsən Əskəri (ə) ayağa qalxıb otağa daxil oldu və qucağında on dörd gecəlik aytək parlayan üçyaşlı bir uşaqla geri döndü və buyurdu: Ey Əhməd! Əgər Allahın dərgahında və bizim yanımızda məqam sahibi olmasaydın, oğlumu sənə göstərməyəcəkdim. Onun adı Rəsulullahın (ə) adı ilə eynidir. O, yer üzünü zülm və haqsızlıqla dolduğu kimi, haqq-ədalətlə dolduracaqdır. Ey Əhməd! Onun bu ümmətin arasındakı məsəli həzrət Xızrla Zülqərneynin məsəli kimidir. Allaha and olsun ki, o, qeybə çəkiləcək və qeyb dönəmində onun imamətinə möhkəm bağlanan, imamət xəttində sabitqədəm qalan və zühurunun tezlaşməsi üçün dua edən ardıcıllarından başqa, heç kim nicat əhlindən olmayacaq.

O həzrətdən soruşdum: Ey mənim ağam! Bu uşağın Ali-Mühəmmədin (s) Qaimi olmasına dair bir nişanə varmı ki, qəlbim xatircəm olsun! Bu zaman üçyaşlı uşaq dil açıb dedi:

Mən yer üzündə Allahın son höccəti, nümayəndəsiyəm və Onun düşmənlərindən intiqam alacağam. Ey Əhməd ibn İshaq! İndi ki, həqiqəti öz gözünlə gördün, bir daha nişanə istəmə!

Əhməd ibn İshaq həm sualın cavabını öyrəndiyi, həm də Allahın son səfirini görüb ziyarət etdiyi üçün sevinə-sevinə İmamla (ə) xudafizləşib getdi. Ertəsi gün yenə imam Həsən Əskərinin (ə) hüzuruna gəlib dedi: Yəbnə Rəsulillah – Ey Peyğəmbərin övladı! Dünən mənə o qədər lütf

İMAM HƏSƏN ƏSKƏRİDƏN (Ə) HƏDİSLƏR

və mərəhəmət göstərdiniz ki, sevincimdən zehnimdəki sualları soruşmağı unutdum. Amma dünən buyurdunuz ki, son imam həzrət Xızrla Zulqərneyn kimi olacaq! Nəyi nəzərdə tuturdunuz?

İmam Həsən Əskəri (ə) buyurdu: Onun qeyb dövrü uzun çəkəcək.

Mən təəccüblə: Ey Peyğəmbərin övladı! Onun qeyb dövrü uzun çəkəcəkmi? – deyə soruşduqda, İmam (ə) buyurdu: Allah and olsun ki, bizim imamət və vilayət xəttimizə möhkəm bağlanan, qəlbi imanla dolu olan və ilahi ruhla təsdiqlənən kəslərdən başqa, onun imamətinə inananların çoxu öz inanclarından dönəcək. Ey Əhməd! Sənə dediklərim ilahi sirlərdəndir, bunu başqalarından gizli saxla və şükür et ki, behiştə bizimlə birgə olasan!

* *“İnsanlarla – istər dost olsun, istər müxalif – gözəl danışın və gözəl rəftar edin. Möminləri bir vəzifə olaraq həmişə gülərüzlə qarşılaysın, müxalifləri də mülayim və gözəl danışılıqla imana cəzb edin.”*

* *“Hər kim öz (din) qardaşına xəlvətdə nəsihət edərsə, həqiqətən, onu bəzəmiş, aşkarda nəsihət edərsə, doğrudan da, onu xar etmiş, alçaltmışdır.”*

* *“Sizə tövsiyə edirəm ki, Allahdan qorxun, dininizdə təqvalı olun, Allaha xatir çalışın, doğru danışın, sizi əmanətdar bilənə qarşı əmanətdar olun – istər yaxşı insan olsun, istərsə də pis, səcdələrinizi uzadın və qonşularınızla yaxşı davranın ki, həzrət Muhəmməd (s) elə buna görə göndərilmişdir. Camaatla birgə namaz qılın, onların dəfn mərasimlərində iştirak edin, xəstələrinə baş çəkin və hüquqlarını ödəyin.”*

* *“Həqiqətən, sizdən hər hansı biriniz dinində təqvalı, sözündə doğru və (əməlində) əmanətdar olub camaatla gözəl rəftar edərsə, deyəcəklər ki, bizim tərəfdarımız belə olar! Bu işlər bizi sevindirir.”*

* *“Allahı və ölümü çox yad edin, Quranı çox oxuyun və Peyğəmbərə (s) çox salavat göndərin. Həqiqətən, Peyğəmbərə (s) salavat göndərməyin on savabı var. Tövsiyələrimi qoruyun (unutmayın). Sizi Allaha tapşırırsınız və sizə salam göndərirəm!”*

* *“Hər kəsin əxlaqı təqva, adəti güzəşt və xisləti səbir olsa, dostları çox olar.”*

* *“Kənarından keçdiyiniz hər kəsə salam vermək və məclisin aşağı tərəfində əyləşmək təvazökarlıq əlamətlərindəndir.”*